

УВОД ГОСТУЈУЋЕ УРЕДНИЦЕ

GUEST EDITOR'S INTRODUCTION

Каролина Лендак-Кабок
(Karolina Lendák-Kabók)¹

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду,
Нови Сад

Прегледни научни рад
UDK 323.15:316.4.052

Примљено: 28.3.2021.

Ревидирана верзија: 28.3.2021.

Одобрено за штампу: 29.3.2021.

DOI: <https://doi.org/10.46630/gsoc.26.2021.01>

МАЊИНСКИ ИДЕНТИТЕТИ И ДРУШТВЕНА ИНТЕГРАЦИЈА: ОД ПОСТКОЛОНИЈАЛНОСТИ ДО ДЕКОЛОНИЈАЛНОГ ОБРТА

Када је реч о анализи идеолошког дискурса и дискурса моћи, критике модернизма и европоцентризма, а пре свега о тематској усредсређености на подређене и маргинализоване културе или делове света, постколонијалне студије су она област која нуди теоријске могућности и концепте за тумачење савремених културних токова (Ђорђевић 2008: 29). „[О]собеност постколонијалних студија је тежња за откривањем гласова нижих маргиналних слојева и група, оне историјске прашине које се расипа не остављајући за собом траг у званичним документима и историјама” (Ђорђевић 2008: 41).

У тежњи за откривањем гласова колонијализованих, једна од најутицајнијих теоретичарки постколонијалних студија Гајатри Спивак (Gayatri Spivak), индијска феминисткиња и преводитељка Дериде (Derrida), уводи концепт *другости* (Spivak 1980). Од есеја “The Rani of Sirmur” (Spivak, 1985), она га надаље систематски користи у својим радовима. У овом есеју Спивак анализира три димензије другости, од којих су две релевантне у контексту овог увода, наиме, димензија друштвене моћи и димензија конструисања *Другог* као инфериорне/ог (Jensen 2011: 65). Јенсен (2011) дели мишљење Гајатри Спивак, наводећи да теорија формирања идентитета својствена концепту другости претпоставља да се подређеним људима додељују субјектне позиције, те они постају други у дискурсу. Бронс продубљује ову тезу, тврдећи да се „могу препознати различите врсте другости и да се разлике између њих тичу њихове логичке структуре и конструкције”, правећи притом разлику између „грубе и софистициране другости, које се разликују у облику, али не и у закључцима” (Brons 2015: 70). *Другост* није једнозначан процес интерпелације појединаца или група да заузму подређене субјектне положаје, већ управо супротно, јер актери не прихватају да постану *Други*: „Од *другости* се може исковати предност, а може се од ње и дистанцирати” (Jensen 2011: 73). Овај покушај да се створи трећи простор који надилази већину и мањину проблематизује бинарно мишљење својствено концепту *другости*. Међутим, то не значи да овај концепт треба одбацити. Он се чини прикладним за отварање одређене врсте простора за *дејственост*

¹ karolina.lendak@uns.ac.rs

(agency). Осим тога, заслуге леже и у његовом потенцијалу за разумевање савремених дискурса који узимају у обзир историју, отвореност према интерсекционалности (Crenshaw 1991) и у њеном разумевању формирања идентитета као процеса (Jensen 2011: 74). Такође, Чајлдс и Вилијамс (Childs & Williams) (1997) сматрају да је управо постколонијалност увела расну и културалну димензију у феминистичке теорије, употпуњујући их димензијом *другости*.

Међутим, колонијална парадигма подразумева да сва теоријска, филозофска и научна знања која претендују да буду препозната као таква морају да буду прилагођена европским концептима, дисциплинама и методологијама (Stojnić 2016: 198), из тог разлога јавља се „деколонијални обрт”, чија је тежња да раскине са монолошком модерношћу постколонијалне замисли (Maldonado-Torres 2013: 261). Деколонизација има за циљ подстицање трансмодерности, концепта који треба разумети у односу на деколонијални парадокс давања и примања, односно деколонијални став захтева одговорност и спремност да се заузму многе перспективе, посебно перспективе и гледишта оних чије је само постојање доведено у питање и приказано као безначајно (Maldonado-Torres 2013: 262).

У овом темату различита искуства *Других* биће представљена и анализирана управо кроз визуру деколонијализма, односно „привилегије” и „маргинализације” унутар група са неповољним друштвеним положајем. Радови су први пут представљени у оквиру једнодневне радионице под називом „Мањински идентитети и друштвена интеграција”, која је организована на Филозофском факултету у Новом Саду и одржана 30.09.2020. године, а била је део пројекта „Право на прву шансу” финансираног од стране Покрајинског секретаријата за високо образовање и научноистраживачку делатност у периоду од октобра 2019. године до октобра 2020. године. Својеврсна одлика скупа била је што је окупио младе научнице и научнике из региона које/и су истражујући, анализирајући и документујући друштвено-релевантне појаве, ослањајући се делом и на сопствена искуства, постале/и стручњакиње и стручњаци из студија етничитета и родних студија (Lendák-Kabók 2020: 12). Овом приликом објављује се у целини пет, од укупно девет радова приказаних на скупу.

Темат отвара рад **Александра Ђурић Миловановић** која анализира етнички и религијски идентитет мањинских заједница кроз призму концепта двоструких мањина. У раду се, кроз пример Румуна неопротестаната у Војводини, показује каква је улога конверзије (обраћења) у етничким и религијским мањинским заједницама, као и колико религијски идентитет постаје хомогенизујући чинилац у наднационалним верским заједницама, на тај начин она приказује *другост*, која постаје кохезивно средство, те се од исте кује предност.

Рад **Каролине Лендак-Кабок (Lendák-Kabók Karolina)** такође приказује *другост* у Војводини и то кроз наративе миленијалаца из мешовитих бракова (српско-мађарских), који су се током одрастања деведесетих година прошлог века суочавали са отвореним национализмом, отуђењем, те се у њихов идентитетски образац уткала и *другост* са којом и данас живе. За миленијалце рођене у мешовитим браковима, једна од прекретница у животу био је избор језика наставе (већинског или мањинског) на почетку школовања. Рад је

за циљ имао да истражи образовни елемент у вишестраном оквиру који утиче на одлуке родитеља и последице и предности које су те одлуке имале на миленијалце и изградњу њиховог идентитета.

У раду **Ђерђа Сербхорвата (Szerbhorváth György)** *другост* нам се приказује кроз наративе имиграната мађарске националности, који су емигрирали на Запад или су се пак вратили у Мађарску након живота у некој од економски развијенијих земаља Запада. Срећа и задовољство у њиховим животима одређени су безбројним, сложеним интерактивним ставовима и читавим низом мотивација које одређују како емиграцију, тако и могући повратак у земљу порекла. Када је реч о повратку, испитаници објашњавају последице *другости* у добростојећим земљама Запада, као што су недостатак интеграције, осећај отуђености, напоран рад, што иде на штету слободног времена, друштвених и брачних односа, а то није нужно компензовано материјалним благостањем. Сербхорват истиче у свом раду да се у доба транснационализма појављују многи нови обрасци у погледу мобилности и миграције, а питање „где је боље” постало је важан елемент људске самоинтерпретације и самопоштовања.

Рад **Катинке Беретке (Beretka Katinka)** представља нам *другост* из друге перспективе, из угла друштвене моћи оног који има дужност правичног одлучивања о *Другима*. Беретка нам приказује анализу одлука Уставног суда Хрватске, који се у периоду од 2000. године до данас често суочава(о) са изазовом одлучивања о политички осетљивим темама, нарочито када се радило о потреби за заштитом права, како традиционалних, тако и права такозваних „нових” мађинских заједница, које су формирањем нових самосталних националних држава настале од некадашњих конститутивних народа бивше Југославије. Уставни суд је претежно одлучивао о културној аутономији, представљању припадника националних мањина у локалним, односно регионалним представничким телима, о равноправној заступљености у јавном сектору, као о (службеној) употреби језика и писма.

Темат приводи крају рад **Бојана Билића**, који нам приказује *другост* из перспективе оснаживања заједнице и њеног заједничког иступања и деловања. Билић приказује лезбејски марш, одржан у Београду у априлу 2015. године, који како Билић приказује и аргументује, представља врхунац лезбејског сепаратистичког организовања које се на (пост)југословенском простору развија последњих деценија. Аутор се ослања на вишеструке емпиријске изворе како би реконструисао тај неуобичајени догађај и позиционирао га, с једне стране, у контекст (пост)југословенског феминистичког деловања и, с друге, у шире токове активистичког ангажмана инспирисане англоамеричким борбама за лезбејску (и ГБТ) еманципацију.

Радови приказани у темату указују на бројне изазове различитих мађинских заједница које се формулишу и „оснажују” управо кроз концепт *другости*, али уз помоћ деколонијалног става који захтева одговорност и спремност да се прикажу перспективе оних чији су гласови представљени као безначајни или мање вредни (Maldonado-Torres 2013: 262). Темат има за циљ да служи као помоћна литература за студент(кињ)е антропологије, социологије, медијских

студија, права, политикологије родних студија, социјалног рада али и широј научној заједници, невладиним организацијама као и креатор(кама)(има) политика у Србији и региону.

Литература

- Brons, L. (2015) "Othering, an Analysis", *Transience, a Journal of Global Studies*, 6 (1): 69–90.
- Childs, P., & Williams, R.J. P. (1997) *An Introduction to Post – Colonial Theory*. London: Pearson Education Limited.
- Crenshaw, K. (1991) "Mapping the margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color", *Stanford Law Review*, 43 (6), 1241–1299.
- Ђорђевић, Ј. (2008) „Postkolonijalna teorija diskursa”, *Godišnjak FPN*, 2 (2): 29–45.
- Jensen, S. Q. (2011) "Othering, identity formation and agency", *Qualitative Studies*, 2 (2): 63–78.
- Lendák-Kabók, K. (2020) „Uvod”, *Knjiga apstrakata – Manjinski identiteti i društvena integracija*. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu: 11–14.
- Maldonado-Torres, N. (2007) "On the Coloniality of Being: Contributions to the Development of a Concept", *Cultural studies*, 21 (2–3): 240–270.
- Spivak, G. C. (1980) "Revolutions That Yet Have No Model: Derrida's Limited Inc.", *Diacritics*, 10 (4): 29–49.
- Spivak, G. Ch. (1985) "The Rani of Sirmur: an Essay in Reading the Archives", *History and Theory*, 24 (3): 247–272.
- Stojnić, A. (2016) „Dekolonijalna obrt i politike epistemičkog razdvajanja”, *Srpska politička misao (specijal)*: 193–207.